

Čí je to majetek? Ničí

Redaktor týdeníku Euro se vydával za zájemce o založení svěřenského fondu a zjišťoval, jaký je jejich potenciál pro zatajování majetku

Svěřenský fond si lze v České republice založit právě dva měsíce. Ovšem už dlouho před Novým rokem se začali právníci i veřejnost ptát o to, zda jde o ideální prostředek utajení majetku či rovnou o náhradu populárních (a právě zrušených) anonymních akcií.

Spor běží bez nějakého hmatatelného výsledku dál a ze svěřenských fondů se mezitím stal reálný byznys. „Svěřenský fond - víte, jak legálně ochránit svůj majetek? My ano!“ hlásá v Praze hned za mostem Barikádníků na samém začátku výpadovky na Teplice velký bigboard. Reklama odkazuje na stránky www.trust2014.cz a ty zase na advokátní kancelář Schaffer & Partner Legal, která sídlí v pražské Galerii Myšák.

ELEGANTNÍ NÁSTROJ

Stránky líčí trusty (tak se říká svěřenským fondům v anglosaských zemích) výhradně ve světlých barvách. Dovedou klientovi pomoci s „nečekanou a překvapivou exekucí“, mohou být levnější alternativou obchodní společ-

trování svěřenskému správci. Ten se o majetek stará a výnos předává osobě (beneficientu neboli obmyšlenému), kterou zakladatel určil. Platí přitom čtyři důležité premisy: Zakladatel a beneficiant může být jedna a tatáž osoba (majetek lze tedy schovat sám sobě). Do fondu vyčleněný majetek není vlastnictvím zakladatele, beneficianta ani správce - jde o „majetek ničí“. Zakladatel musí vydat a u notáře uložit statut fondu, ve kterém bude určen beneficiant (to ale tak docela nepatří, jak ještě uvidíme). A konečně - neexistuje žádný veřejný seznam či jakákoli jiná evidence svěřenských fondů.

HLAVNĚ NIC NELEGÁLNÍHO

Konec teorie, zpět k praxi. Když do Schaffer & Partner kvůli svěřenským fondům zavoláte, můžete si domluvit schůzku. Ta první, informativní vás přijde na 1210 korun (včetně DPH).

Autor tohoto článku si schůzku domluvil, zaplatil a za odměnu získal možnost mluvit bezmála tři čtvrtě hodiny s partnerem

kávané exekuci: „Mám pocit, že hodně lidí bude zklamáno, že trusty neslouží k ochraně před exekucemi. Tam je to potřeba dělat trochu chytřeji.“ Jinak tomu podle něj může být u exekuce nařízené teprve dodatečně (to je ona „nečekaná a překvapivá“ exekuce inzerovaná na stránkách společnosti).

Stejně tak je podle Eppingera nesmysl používat svěřenský fond k ukrytí vypořádaných, kriminálně nabytých peněz, protože notář by v případě policejního vyšetřování mohl mít „za určitých podmínek“ povinnost vydat statut fondu, ze kterého by se dala totožnost zakladatele fondu i beneficianta zjistit.

„Za nás musím říci, že se v žádném případě nebudeme podílet na něčem nelegálním. To určitě dělat nebudeme, to nám za to nestojí. Byznys se svěřenskými fondy je natolik velký a široký, že to nemáme zapotřebí,“ ujišťuje Eppinger. On sám coby advokát by měl prý navíc správně nelegální majetek oznámit.

KŘIVOLAKÉ CESTIČKY

Co tedy zbývá? Podle Eppingera velmi silná míra anonymity zakladatele i beneficianta: „Normálním věřitelům či třetím osobám to (odhalení skutečného vlastníka - pozn. red.) ztížíme naprosto, státu či státním orgánům velmi.“ Silnou ochranou je už samotná neexistence seznamu svěřenských fondů a za normálních okolností i neprolomitelnost notářského tajemství.

Tím to však nekončí. Dodatečným krytím může být podle Eppingera například ustanovit beneficiantem nějakou „rozumnou třetí osobu“ - nikoli tedy manželku, o níž „se předpokládá, že si o těchto věcech povídáte“ - která by prostředky z fondu získávala v dobré víře. Stejně tak by mohla navrácení prostředků ze svěřenského fondu bránit okolnost, pokud by z něj byl „majetek nějakým způsobem dán ven“, tedy například do jiného fondu, nebo pokud by byl vyplacen „mimo dosah české jurisdikce“.

Další obezličkou - advokát Eppinger ji vyprávěl s úsměvem jako anekdotu - by paradoxně mohla být zákonem daná možnost ve statutu fondu výslovně neuvést jméno beneficianta. „Statut může určit, že beneficiant... určí ve své gesci, ve své pravomoci sám

Hlavní autor občanského zákoníku Karel Eliáš namítá, že rejstřík trustů neexistuje nikde na světě. A dodává, že anonymizovat majetek lze podle něj jinak a daleko efektivněji.

nosti, dokážou zabránit rozházení prostředků rodiny marnotratnými příbuznými, jejich prostřednictvím lze financovat studia dětí či ochránit staré. A samozřejmě také anonymizovat majetek: jde o „elegantní nástroj anonymního financování podnikatelských i nepodnikatelských projektů“.

V podstatě jde o oficiální výčet předností svěřenských fondů - být tedy pochopitelně nikdo z tvůrců nového občanského zákoníku (který svěřenské fondy do našeho právního řádu zavedl) takovýmto způsobem o exekuci či o anonymizaci majetku nemluvil.

Podstata svěřenského fondu je pro Čecha nezvyklá, ale v jádru prostá. Zakladatel fondu vyčlení část svého majetku a svěří jej do opa-

společnosti Alešem Eppingerem. Fakt, že je novinář, neprozradil a místo toho vyrukoval s fiktivní historkou, že rodina dědila po předkovi, který svůj majetek získal dílem v restitucích a dílem podnikáním v divokých 90. letech, přičemž původ je možná podezřelý, ale majetek není vypořádaně kriminálně nabytý. Deklarovaným cílem přitom byla co největší anonymita majetku.

Výklad o svěřenských fondech působil profesionálně a rozhodně ne nějak spiklenecko-kriminálně. Občas to ale zajiskřilo, asi jako když se vyptáváte na „optimalizaci“ daní. Hned na začátku Eppinger odmítl, že by se někdo díky vyčlenění majetku do svěřenského fondu mohl ubránit již běžící nebo oče-

SVĚŘENSKÝ BYZNYS. V Praze hned za mostem Barikádníků na samém začátku výpadovky na Teplice stojí bigboard. Advokátní kancelář Schaffer & Partner jeho prostřednictvím hledá zájemce o založení svěřenského fondu.

správce. Určí se jistý okruh osob, ze kterého ten správce vybírá, ten je modifikovatelný, je možná náprava. No, a pak se může stát, že by policie odhalila tento fond a z notářského zápisu zjistila, kdo je správcem, a přijde za ním a řekne: Správce, to je tvůj majetek, nebo či je to majetek? A on řekne: To není můj majetek. A či je to majetek? A on řekne: Ničí. Oni tomu nevěří, myslí, že si z nich dělá legraci."

Jenže pak se policisté podívají do zákoníku a zjistí, že správce nelže a že jde právně opravdu o ničí majetek. „Tak přijdou s další záluďnou otázkou: Pro koho ten majetek spravuješ, pro koho to děláš? No, a pak přijde právé to kouzlo.“ Zkrátme to a pojďme k pointě. „Správce policii odvěti: Ještě nevím, přijďte za týden. Přijdou tedy za týden, jenže se dozvědí to samé, a to se může opakovat léta, protože správce ke spěchu nic nenutí.“

CO ZA TO

Členové kanceláře Schaffer & Partner podle Eppingerových slov v roli svěřenských správců zásadně nevystupují. Externě prý ale spolupracují s jednou společností z Nového Zélandu, tedy ze země, kde se trusty využívají tradičně. Česká kancelář pouze pomáhá se sepisováním nutných dokumentů. V první fázi si za to (tedy za „vydefinování typu trustu a typu smluvních dokumentů“) prý účtuje 25 až 30 tisíc korun. Samotné sepsání statutu a smlouvy o výkonu svěřenského správce pak dle Eppingera přijde zájemce na 0,25 až 1,25 procenta z hodnoty majetku alokovaného do trustu.

Eppinger otevřeně mluví o tom, že se trusty budou „určitě zneužívat“, a už proto se v budoucnu může právní úprava svěřenských fondů poněkud změnit. Tlak podle něj exis-

tuje třeba na zavedení seznamu svěřenských fondů („nemám signály, že by v první novele občanského zákoníku měl být rejstřík, ale v Poslanecké sněmovně je dost populistů“), na posílení ochrany věřitelů a teoreticky by prý mohlo dojít i k zavedení zvláštní daně (což prý není pravděpodobné a rozhodně by se nemělo jednat o retroaktivní krok). Na všech na tato nebezpečnosti je prý rozumné pamatovat již při sepisování statutu, a to proto, aby se mohl majetek z trustu případně přesunout jinač.

OTEVÍRÁNÍ DVEŘÍ

Trust má kořeny na Britských ostrovech a jeho tradice trvá staletí. Z anglosaských zemí se postupně šířil dál a dnes lze jeho odnože najít v kontinentální Evropě (Lichtenštejnsko, Francie) i mimo ní (Izrael, Japon-

TAJNOSTKÁŘSTÍ ČEŠI

České akciové společnosti podle podoby a formy
vydaných akcií (v procentech)

	VIII/2013	XII/2012	XI/2011
Akcie na doručitele (anonymní)*	51,92	54,99	52,82
Akcie na jméno	41,71	42,78	40,03
Akcie na doručitele i na jméno	1,01	1,38	1,24
Neurčeno	5,36	0,85	5,91

* Od 1. ledna 2014 jsou anonymní akcie zrušeny. Řada podnikatelů přesto tento krok zjevně ignoruje. Poslední ověřené údaje o struktuře akciových společností poskytla poradenská společnost Bismode v srpnu 2013. Dle vyjádření analytičky Bismode Petry Štěpánové byla ovšem situace velmi podobná i v samém závěru loňského roku.
Zdroj: Bismode

TOSKÁNSKÁ VILA. Společná dovolená politiků a byznysmenů způsobila v létě 2009 obrovský skandál, a to ještě mohl premiér Mirek Topolánek (na snímku) mluvit o štěstí, že se nepodařilo zjistit skutečného majitele vily, ve které bydlel. Dohledat se tenkrát povedlo jen to, že patří lichtenštejnské společnosti svěřenského fondu.

» sko, Mexiko, Panama, Šrí Lanka, Etiopie). Český svěřenský fond přímo vychází z podoby trustu užívané v kanadské frankofonní provincii Québec. Není přitom žádným tajemstvím, že hlavním hybatelem, který prosazoval převzetí quebecké úpravy do našeho právního řádu byla – a to je poněkud paradoxní – dnešní velká kritička nového občanského zákoníku, význačná obchodní právníčka a současná (od roku 2004) česká zástupkyně u Soudu prvního stupně Evropské unie Irena Pelikánová. Stalo se tak už někdy na jaře 2001 (Pelikánová tehdy byla členkou Legislativní rady vlády), v dobách, kdy se nový zákoník teprve připravoval, což prakticky vylučuje podezření, že si tento právní institut někdo nechal ušít na míru.

Asi největším kritikem svěřenských fondů je Nadační fond proti korupci (NFPK), podle nějž se trusty mohou stát důstojným nástupcem anonymních akcií zrušených k letošnímu 1. lednu. „Absurditou dnešní situace je skutečnost, že na jedné straně jsou zde jasné kroky vedoucí ke zprůhlednění příjemců veřejných prostředků, a na straně druhé jsou zde nově zaváděné svěřenské fondy, které umožňují plnou anonymitu pro jejich beneficiáře. Konečně příjemce veřejných prostředků tak často nebude možné vystopovat nejenom ze strany odborné veřejnosti, ale ani ze strany orgánů činných v trestním řízení,“ říká Janusz Konieczny z NFPK.

Podobný názor mají i někteří právníci. „Rušíme anonymní akcie, a zároveň zavádíme svěřenské fondy, připadá mi to tak, že utěšujeme okna a otevíráme dveře,“ míní advokátka Vladimíra Glatzová. Už dřív na svém blogu označila svěřenské fondy za „kouzlo, o kterém se našim korupčníkům ani nesnilo“ a zmínila v této souvislosti marné pátrání po vlastních prosulých toskánské vily, ve které se v minulosti opakovaně rekreoval expremiér Mirek Topolánek. Dohledat se tenkrát podařilo pouze to, že vila patří lichtenštejnské společnosti Raben Anstalt, ovšem kdo za ní ve skutečnosti stál, zůstane skryto možná navěky: „Skutečného vlastníka vily nenajdete. A náš nový občanský zákoník nabízí podobný nástroj.“

MÁME SNAD ZRUŠIT SMLOUVY?!

Jenže spousty dobrých argumentů má i opačná strana. Hlavní autor občanského zákoníku Karel Eliáš namítá, že rejstřík trustů neexistuje nikde na světě. A dodává, že česká právní úprava je oproti svému quebeckému vzoru bezpečnější, protože ze statutu uloženého u notáře lze zjistit zakladatele i beneficiáře. Anonymizovat majetek lze podle něj navíc daleko efektivněji pomocí jiných právních institutů, například prostřednictvím družstva nebo smlouvy o tichém společenství. „Berte to tak, že zneužitelná je každá smlouva. Máme snad proto zrušit smlouvy?“ nadhazuje Eliáš.

Také advokát Vlastimil Pihera (z AK Kocián Šolc Balašík) míní, že český trust není vhodný nástroj pro anonymizaci majetku. Svěřenský fond musí podle něj podávat daňová příznání, a objeví se tudíž v evidenci finančních úřadů (svěřenský správce bude v případě domů či pozemků zanesen i v katastru nemovitostí). „Z mého hlediska je pro takový účel vhodnější založit svěřenský fond třeba v Singapuru. Při hodnotě majetku kolem milionu dolarů se to jeví racionální,“ říká Pihera.

OSVĚDČENÁ KLASIKA

Na to Glatzová namítá, že nelze srovnávat české a britské poměry. Konieczny zase připomíná, že anonymitu si lze pojistit tak, že beneficentem svěřenského fondu může být firma ze země, která nerespektuje úmluvy o potírání špinavých peněz. A k dobrému dává i figl (viz Eppingerova anekdota), kdy beneficianta určuje nikoli zakladatel, ale správce: „Není navíc jasné, zda musí svěřenský správce určit konkrétní jméno, nebo zda beneficianta lze určit nějakými obecnými kritérii – například všichni, kdo byli v sobotu 22. února 2014 v hospodě U Huberta.“

V kruhu podobných námitek a protinámitek by se dalo točit ještě dlouho. Nemá to ale cenu, protože teprve praxe ukáže, nakolik se bude svěřenský fond užívat k bohulibým účelům a nakolik jej budou zneužívat darebáci k zastírání původu majetku.

Schaffer & Partner je mimochodem zatím jedinou společností, která svěřenské fondy propaguje takto veřejně. Jsou i firmy, které je v tuto chvíli označují za riskantní a neprovozené. Například poradenská společnost Akont na svých stránkách nabízí majitelům anonymních akcií (ty měly sice skončit k 1. lednu, většina jejich držitelů však listinné akcie na doručitele stále má) starou známou klasiku – převést akcie na offshorovou (se sídlem mimo EU) či onshorovou (se sídlem v EU) společnost někde v daňovém ráji, přičemž „pro maximální zajištění anonymity“ je prý vhodné použít kombinaci obojího. A to za pouhých sedm tisíc eur (asi 190 tisíc korun). ●

VÁCLAV DRCHAL • drchal@mf.cz